

OCHRANA VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ ZÁKLADNÍ POJMY A VÝCHODISKA

JUDr. Jana Dudová, Ph.D.

Pojem veřejné zdraví

- **Objektivně zjistitelný zdravotní stav populace související s kvalitou života**
- **Souvislost se stavem životního prostředí**

WHO, 1951

- „Veřejné zdraví je věda a umění **předcházet nemocem, prodlužovat život**, podporovat a **rozvíjet psychické a fyzické zdraví** a zdatnost prostřednictvím organizovaného úsilí společnosti – sanitací, ozdravováním životního prostředí, kontrolou přenosných infekčních nemocí, vzděláváním jednotlivců v otázkách osobní hygieny, **organizací lékařské a ošetrovatelské služby** s důrazem na časovou diagnostiku a léčbu nemocí, tedy s důrazem na prevenci, a rozvojem sociálního aparátu, který zajistí každému jednotlivci **životní standard adekvátní pro udržení zdraví**. Tuto pomoc je třeba organizovat tak, aby každý občan měl zajištěno své, narozením získané **právo na zdraví a dlouhověkost**.“

„New Public Health“

- Koncepce New Public Health již **komplexně zahrnuje problematiku ochrany veřejného zdraví do kontextu zdravých životních podmínek.**
- směr, ve smyslu kterého jsou životní podmínky (fyzikální, sociální a ekonomické prostředí) hlavními determinantami zdraví.
- **rozpoznávání vlivů životního prostředí na veřejné zdraví a navrhování řešení chránící zachování lokálních a globálních ekosystémů.**

„Environmental Health“

- *„Environmental Health“ zahrnuje aspekty lidského zdraví, včetně **kvality života**, které jsou určeny fyzickými, biologickými, sociálními a psychosociálními **faktory životního prostředí**. Vychází z teorie a praxe hodnocení, oprav a předcházení těch negativních faktorů životního prostředí, které mohou potenciálně ohrozit zdraví současných a budoucích generací“ (odborné gremium členských států Evropského regionu WHO, 1993).*

Principy EH

- Prevence
- Mezioborové součinnosti a spolupráce
- Integrace
- Zachování a zlepšování životních podmínek
- Rovnost a ochrana znevýhodněných skupin obyvatelstva
- Účast veřejnosti na ochraně životních podmínek

Vývojová východiska celosvětově

- Stockholm, 1972
- Rio de Janeiro, 1992
- Johannesburg, 2002

- Valné shromáždění OSN, 1977 „Zdraví pro všechny do roku 2000“
- Evropská charta životního prostředí a zdraví, Frankfurt n. Mohanem, 1989
- Káhira, 1994,
- Helsinská deklarace, 1994 ...

WHO

- Podpora mezinárodní spolupráce v oblasti veřejného zdraví
- omezování úmrtnosti, nemocnosti a postižení zejména u chudých a sociálně slabých skupin populace; podpora zdravé životosprávy a omezení zdravotních rizik vyplývajících z ekologických, ekonomických a sociálních podmínek, rozvoj spravedlivějších a efektivnějších zdravotnických systémů.

Ochrana veřejného zdraví v EU

- Čl. 168 SFEU **zlepšování veřejného zdraví, předcházení lidským nemocem a odstraňování příčin ohrožení tělesného a duševního zdraví.**
- v působnosti členských států **zůstává stanovení zdravotní politiky, organizace zdravotnictví a poskytování zdravotní péče**, včetně rozdělování na ně vyčleněných zdrojů.
- V intencích článku 191 SFEU (bývalý článek 174 Smlouvy o ES) politika Unie v oblasti životního prostředí přispívá k **zachování, ochraně a zlepšování kvality životního prostředí, ochraně lidského zdraví**, uvážlivému a racionálnímu využívání přírodních zdrojů, jakož i k podpoře opatření na mezinárodní úrovni určených k řešení regionálních a celosvětových problémů životního prostředí, a to zejména boje proti změně klimatu.

Akční programy

- **šestý akční program EU pro ochranu životního prostředí** na období 2002 – 2010 (rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 1600/2002/ES in *Úřední věstník L 242, 10/09/2002) vztah mezi zdravím a životním prostředím*
- **Sedmý akční program EU pro ochranu ŽP „Spokojený život v mezích naší planety“** - do r. 2020, mimo jiné snižování rizika pro zdraví člověka
<http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/7eap/cs.pdf>
- **Druhý akční program EU v oblasti zdraví** pro období 2008 – 2013 (rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1350/2007/ES ze dne 23. října 2007). V úzké spolupráci se členskými státy je realizací tohoto programu pověřena Evropská komise, resp. její **Výkonná agentura pro zdraví a spotřebitele** (Executive Agency for Health and Consumers, EAHC).
- **Třetí akční program EU v oblasti zdraví** pro období 2014 – 2020. Identifikace, podpora a šíření postupů sloužících k efektivní prevenci před onemocněními stejně jako dalších opatření na podporu zdraví http://www.mzcr.cz/obsah/zakladni-informace_3056_8.html
- Vynutitelnost?

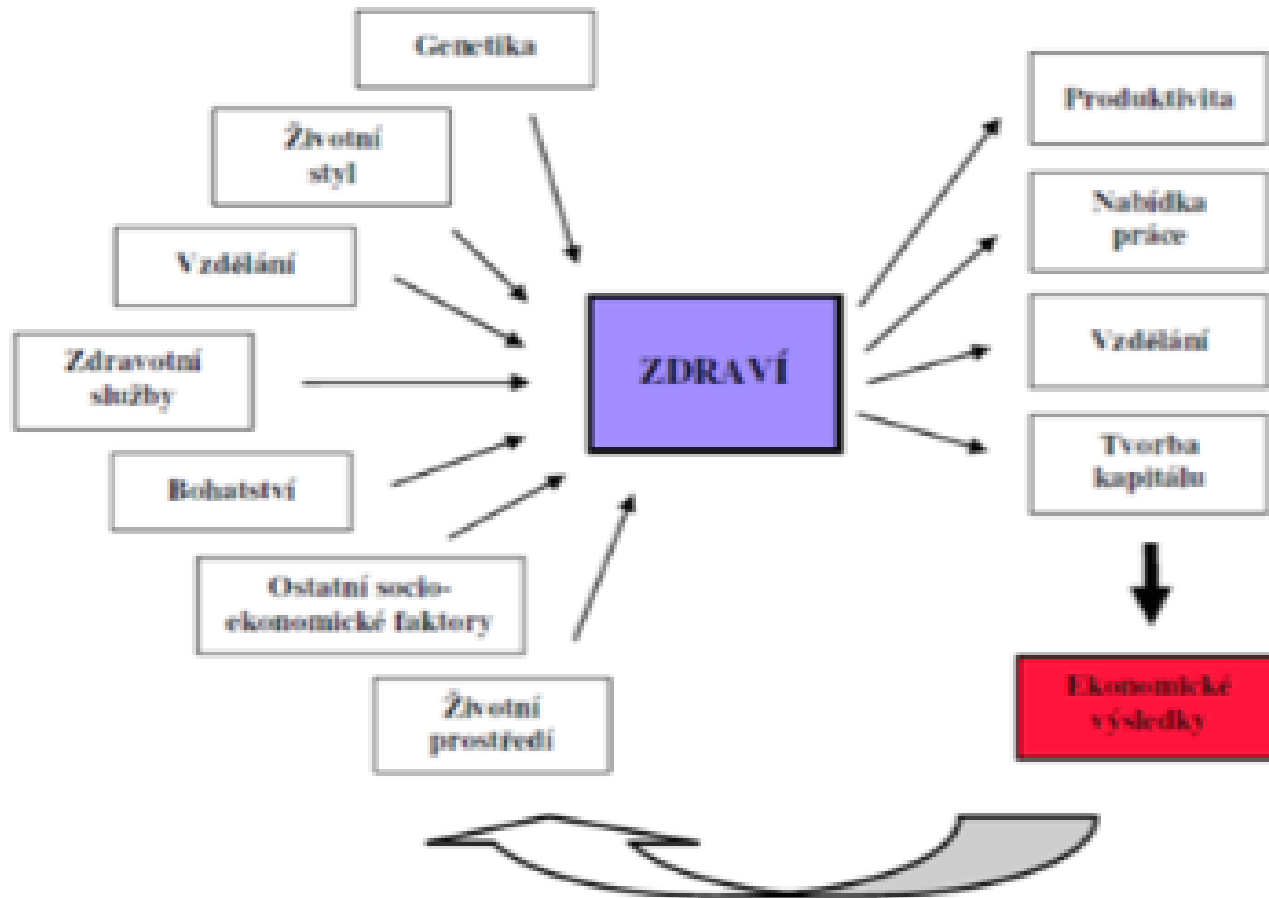
Východiska ochrany zdraví v podmínkách ČR

- ▶ význam jednotlivých determinant zdraví na celkové zdravotní politice zpracovávané Ministerstvem zdravotnictví ČR
- ▶ „očekávaná délka života“ (střední délka života, resp. naděje na „dožití“)
- ▶ Vazba environmentálních vlivů na očekávanou délku života je v České republice sledována a zkoumána Ministerstvem životního prostředí ČR a promítá se mimo jiné i do Situační zprávy ke strategii udržitelného rozvoje ČR publikované tímto ministerstvem.

Koncepce Zdraví 2020

Národní strategie prevence nemocí a podpory zdraví,
vychází z koncepce WHO „Health for all“
navazuje na „Zdraví 21“, vazba na udržitelný
rozvoj a ekonomické aspekty

Zdravotní determinanty a ekonomika

Ústavně zaručená práva

- Čl. 6 – právo na život
- Čl. 31 – právo na ochranu zdraví
- Čl. 35 – právo na příznivé životní podmínky
- Čl. 7 – právo na nedotknutelnost osoby a ochranu jejího soukromí
- Čl. 28 – právo na uspokojivé pracovní podmínky
- Čl. 11 – výkon vlastnického práva
- Čl. 41 – normativní zakotvení na úrovni zákona

Zákon o ochraně veřejného zdraví

- Organizační zabezpečení
- Ochrana vybraných dílčích veřejných zájmů
- Požadavky na ochranu zdraví při vybraných činnostech
- Sankční aparát
- vymahatelnost

Principy ochrany veřejného zdraví

- **Princip nejvyšší ochrany a trvale udržitelného rozvoje**
- **Princip předběžné opatrnosti**
- **Princip prevence**
- **Princip informovanosti a účasti veřejnosti**
- **Princip únosného zatížení**

Životní prostředí člověka

- § 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí: **životním prostředím** se rozumí „vše, co vytváří *přírozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje*. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, organismy, ekosystémy a energie“. Z uvedeného vymezení však mohou vyplývat pochybnosti, zda za součást životního prostředí je považováno pouze „přírodní“ prostředí nebo i prostředí „umělé“, tj. vytvořené člověkem.

Zákon o ochraně veřejného zdraví

- § 2 odst. 1 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví (ZOVZ): **veřejným zdravím** se rozumí „*zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Tento **zdravotní stav je určován souhrnem přírodních a pracovních podmínek a způsobem života**“.*

Ochrana zdraví a její povaha

- ochrana zdraví je chápána jako **originální subjektivní právo veřejné**, které (pokud není zákonem stanoveno jinak) nepřechází na právní zástupce a náleží pouze oprávněnému subjektu. Z výše uvedeného lze dovodit, že se jedná o právo „hraniční“ s výrazným přesahem převažující veřejnoprávní roviny do roviny práva soukromého.

Právo na ochranu veřejného zdraví

- ◉ **normativní systém, kterým stát regulačně působí na společnost za účelem uspořádání společenských vztahů směřujících k ochraně veřejného zdraví a tím i k zajištění reprodukce a rozvoje společnosti a zachování samé podstaty lidského bytí.**
- ◉ soubor právních norem a institutů regulujících společenské vztahy související s ochranou a reprodukcí zdravých životních podmínek a člověka.

Organizační zabezpečení

- výkon státní moci: řada subjektů, a to jak na ústřední úrovni, tak i na úrovni místní. Na ústřední úrovni se v rámci své působnosti dle zákona ČNR č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů (kompetenční zákon), jakož i speciálních právních předpisů.
- Ministerstvo zdravotnictví a další...

Orgány ochrany veřejného zdraví

- Ministerstvo zdravotnictví společně s krajskými hygienickými stanicemi a Ministerstvy obrany a vnitra tvoří soustavu orgánů ochrany veřejného zdraví

Věcná působnost zákona

- ▶ Hluk, vibrace
- ▶ Neionizující záření a ionizující záření
- ▶ Chemické látky
- ▶ Hygienické aspekty vody, půdy, ovzduší
- ▶ Havárie a epidemie

Stanovené rizikové faktory ve vazbě na:

- ▶ Výrobky
- ▶ Potraviny
- ▶ Léky
- ▶ Služby

Přípustná míra znečišťování

- Přípustnou míru znečišťování životního prostředí určují mezní hodnoty stanovené zvláštními předpisy. Tyto hodnoty se stanoví v souladu s dosaženým stavem poznání tak, aby nebylo ohrožováno zdraví lidí a aby nebyly ohrožovány další živé organismy a ostatní složky životního prostředí. Mezní hodnoty by měly být stanoveny s přihlédnutím k možnému kumulativnímu působení nebo spolupůsobení znečišťujících látek a činností (srov. § 12 zákona o životním prostředí).

Hodnocení zdravotních rizik

- ZOVZ pojem „**hodnocení zdravotních rizik**“ vymezuje jako posouzení **míry závažnosti zátěže populace vystavené rizikovým faktorům životních a pracovních podmínek a způsobu života** (srov. ustanovení § 2 odst. 3 ZOVZ).

Průřezové nástroje

- HIA „Health Impact Assessment“
- Integrovaná prevence znečištění a nejlepší dostupné techniky
- Územní plánování a navazující řízení
- RIA „Regulatory Impact Assessment“
(připomínky k legislativním návrhům)

Specifika ochrany zdraví spotřebitele

- Veřejnoprávní a soukromoprávní ochrana spotřebitele
- Potravinové právo
- Zdravotní nezávadnost potravinového řetězce
- Udržitelná výroba a spotřeba

Specifika ochrany zdraví pacienta

- Kvalita zdravotní péče
- Pojem pacient
- Právo na informace
- Informovaný souhlas
- Právo na volbu lékaře (zařízení) a léčebného postupu
- Léky a alternativní přístup
- Právo post mortem